

Vammaispalvelulain ja -asetuksen perusteella myönnettävien palveluiden ja tukitoimien ohjeet vuodelle 2021

Salon kaupunki, vammaispalvelut

Sosiaali- ja terveyslautakunta 11.11.2020 §

Sisällysluettelo

JOHDANTO	3
1. VAIKEAVAMMAISILLE TARKOITETUT PALVELUT JA TUKITOIMET	4
1.1 Vaikeavammaisten kuljetuspalvelu	4
1.2 Henkilökohtainen apu	5
1.3 Palveluasumisen järjestäminen	6
1.4 Asunnon muutostyöt	7
1.5 Asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet	7
1.6 Päivätoiminta	8
2. MUUT VAMMAISILLE TARKOITETUT PALVELUT JA TUKITOIMET	8
2.1 Sopeutumisvalmennus.....	8
2.2 Päivittäisissä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavat välineet, koneet ja laitteet	9
Väline, kone ja laite (ei autoon kuuluva).....	9
Autoavustus	9
Autoon kuuluvat välineet ja laitteet	9
2.3 Ylimääräiset vaatekustannukset	10
2.4 Ylimääräiset erityisravintokustannukset.....	10
2.5 Muut tarpeelliset palvelut	10

JOHDANTO

Vammaispalvelulain (981/2008) mukaan kunnan on huolehdittava siitä, että vammaiselle tarkoitetut palvelut ja tukitoimet järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Palveluja ja tukitoimia järjestettäessä on otettava huomioon asiakkaan yksilöllinen avun tarve ja niiden tarpeen selvittäminen on aloitettava viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä siitä, kun sosiaalipalveluista vastaavaan kunnan viranomaiseen on palvelujen tai tukitoimien saamiseksi ottanut yhteyttä vammaisen henkilö, vammaisen laillinen edustaja, omainen, muu henkilö tai viranomaisen.

Vammaispalvelulain mukaisia palveluja ja tukitoimia järjestetään, jos vammaisen henkilö ei saa riittäviä ja hänelle sopivia palveluja tai tukitoimia muun lain nojalla. Kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain (519/1977) 1§:ssä tarkoitetuille henkilöille järjestetään kuitenkin hänen vammaisuutensa edellyttämiä palveluja ja tukitoimia ensisijaisesti vammaispalvelulain nojalla siltä osin kuin ne ovat hänen palvelutarpeeseensa nähden riittäviä ja sopivia sekä muutoinkin hänen etunsa mukaisia.

Vammaisille järjestettävistä palveluista säädetään 8 §:ssä ja taloudellisista tukitoimista 9 §:ssä. Vaikeavammaisille järjestettävästä palvelusta on säädetty erikseen 8 §:n 2 momentissa ja taloudellisista tukitoimista 9 §:n 2 momentissa. Palvelujen ja tukitoimien saamiselle asetetut edellytykset on säädetty vammaispalveluasetuksen 3-13 §:ssä.

Vammaisen henkilön tarvitsemien palvelujen ja tukitoimien selvittämiseksi on yhdessä hänen / hänen huoltajansa kanssa laadittava ilman aiheetonta viivytystä palvelusuunnitelma, jollei kyseessä ole tilapäinen neuvonta tai ohjaus. Palvelusuunnitelma on tarkistettava, jos vammaisen henkilön palvelutarpeessa tai olosuhteissa tapahtuu muutoksia sekä muutoinkin tarpeen mukaan.

Vammaispalvelulain mukaisia palveluja ja tukitoimia koskevat päätökset on tehtävä ilman aiheetonta viivytystä ja viimeistään kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun vammaisen henkilö tai hänen edustajansa on esittänyt hakemuksen palvelusta tai tukitoimesta, jollei asian selvittäminen vaadi pitempää käsittelyaikaa.

Ohjeet eivät poista viranhaltijalta lakiin perustuvaa, yksilöllistä ja tapauskohtaista harkintavaltaa.

1. VAIKEAVAMMAISILLE TARKOITETUT PALVELUT JA TUKITOIMET

Vaikeavammaisille henkilöille tarkoitetut palvelut kuuluvat kunnan erityisen järjestämisvelvollisuuden piiriin.

1.1 Vaikeavammaisten kuljetuspalvelu

Vammaispalvelulain mukaan kuljetuspalveluja ja niihin liittyviä saattajapalveluja järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään henkilöä, jolla on erityisiä vaikeuksia liikkumisessa ja joka ei vammansa tai sairautensa vuoksi voi käyttää julkisia joukkoliikennevälineitä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia (VpA 5 §).

Vammaispalvelulain mukaan kuljetuspalveluja on järjestettävä siten, että vaikeavammaisella henkilöllä on mahdollisuus suorittaa välttämättömien työhön ja opiskeluun liittyvien matkojen lisäksi vähintään 18 yhdensuuntaista matkaa kuukaudessa. Kuljetuspalvelu siihen liittyvine saattajapalveluineen käsittää matkat, jotka tapahtuvat Salon ja Salon lähikuntien alueella. Salon lähikuntia ovat Kemiönsaari, Paimio, Sauvo, Marttila, Koski TL, Somero, Lohja ja Raasepori.

Matkojen myöntäminen ja omavastuuosuudet:

- Asiointi-, virkistys-, ym. matkat 18 yhdensuuntaista matkaa/kk. Matkojen omavastuu on Salon kaupungin alueella paikallisliikenteen kertalipun hinta ja naapurikuntiin ulottuvan matkan osalta kilometriperusteinen omavastuu.
- Työ- ja opiskelumatkat myönnetään tarpeen mukaan.
- Työmatkojen omavastuu on kulloinkin voimassa olevan linja-autotaksan suuruinen.
- Opiskelumatkoista peritään omavastuu, joka pääsääntöisesti määräytyy samoin kriteerein kuin Kelan kulloinkin voimassaolevan koulumatkatuen opiskelijan oma maksuosuus. Tätä sovelletaan myös niihin opiskelijoihin, joiden päivittäisen koulumatkan pituus on alle 10 km tai opiskelupaikka on ammattikorkeakoulu tai yliopisto.
- **Ensisijaisesti etuutta tulee hakea Kelasta. Kelan päätös tulee liittää vammaispalveluihin osoitettuun kuljetuspalveluhakemukseen.**
- Niillä opiskelijoilla, joilla opiskelumatkat eivät ole päivittäisiä, peritään omavastuu samoin perustein kuin työmatkoista.
- Opiskelumatkat järjestetään ensisijaisesti ryhmäkuljetuksina.
- Harrastusluonteista opiskelua ei voida pitää vammaispalvelulain ja -asetuksen mukaisina kuljetuspalveluihin oikeuttavina opiskeluun liittyvinä matkoina, vaan näihin matkoihin tulee käyttää vapaa-ajan matkoja.
- Myös muissa kunnissa tapahtuvaan kulkemiseen voidaan perustellusta syystä myöntää yksittäisiä matkoja yksilöllisen harkinnan mukaan (esim. perhejuhlat).
- Toisella paikkakunnalla asuvalle salolaiselle (esim. palvelutalossa, erityishuoltopiiriin asumisyksikössä, perhehoidossa oleville) myönnetään kuljetuspalvelua pääsääntöisesti asuinkunnan alueella.

Mikäli vaikeavammaisen henkilö on hakenut ja saanut joko autoveronpalautusta tai korvausta vammaispalvelulakiin perustuen auton hankintaan, voidaan yksilöllisen harkinnan perusteella kuljetuspalvelujen määrää alentaa.

Laitoshoidossa olevalle vammaiselle kuljetuspalvelua järjestetään ensisijaisesti laitoksen toimesta. Pitkäaikaisessa ympärivuorokautisessa laitoshoidossa olevalle vaikeavammaiselle on järjestettävä asiointi- ja virkistysmatkat, mikäli laitoksen taholta järjestettyjä kuljetuksia ei voida pitää riittävinä vammaispalvelulain mukaisia kuljetuksia korvaavina palveluina.

Laitoshoidossa olevalle vaikeavammaiselle henkilölle voidaan myöntää pääsääntöisesti korkeintaan 8 yhdensuuntaista matkaa kuukaudessa säännölliseen omaehtoiseen kulkemiseen. Pitkäaikaisen laitoshoidon rajana pidetään pääsääntöisesti 3 kk. Esimerkiksi, mikäli henkilö on tilapäisesti leikkauksen jälkeen tai muun syyn takia kuntoutumassa, vammaispalvelulain mukaista kuljetuspalvelua ei myönnetä.

Mikäli vammaispalvelulain mukaisen kuljetuspalvelun myöntämiselle asetetut kriteerit eivät täyty, voidaan hakemus käsitellä myös sosiaalihuoltolain mukaisten liikkumista tukevien palveluiden kriteerien perusteella.

1.2 Henkilökohtainen apu

Vammaispalvelulain mukaan kunnan on järjestettävä vaikeavammaiselle henkilölle henkilökohtaista apua, jos henkilö vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee palvelua suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista ja vaikeavammaisen henkilön riittävä huolenpito voidaan turvata avohuollon toimenpitein.

Henkilökohtaista apua on järjestettävä siinä laajuudessa kuin vaikeavammaisen henkilö sitä välttämättä tarvitsee päivittäisissä toimissa, työssä ja opiskelussa. Harrastuksissa, yhteiskunnallisessa osallistumisessa sekä sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämisessä henkilökohtaista apua on järjestettävä vähintään 30 tuntia/kk, jollei tätä pienempi tuntimäärä riitä turvaamaan vaikeavammaisen henkilön välttämätöntä avun tarvetta.

Mikäli vaikeavammaiselle on järjestetty asumispalvelu / palveluasuminen yksikössä, jossa henkilökunta on ympärivuorokautisesti paikalla, myönnetään henkilökohtaista apua ainoastaan harrastuksiin, yhteiskunnalliseen osallistumiseen tai sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämiseen korkeintaan 30 tuntia/kk ja/tai harkinnan mukaan kertaluoteiseen yksilöityyn tarpeeseen.

Kunta voi järjestää henkilökohtaista apua seuraavilla tavoilla:

1. Korvaamalla vaikeavammaiselle henkilölle henkilökohtaisen avustajan palkkaamisesta aiheutuvat kustannukset sisältäen työnantajan lakisääteiset maksut ja muut kohtuulliset avustajasta aiheutuvat välttämättömät kulut.
2. Antamalla vaikeavammaiselle henkilölle avustajapalveluiden hankkimista varten palvelusetelin.
3. Hankkimalla vaikeavammaiselle henkilölle avustajapalveluita julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta tai järjestämällä palvelun itse tai yhdessä muiden kuntien kanssa.

Salon kaupungissa ensisijaisena järjestämistapana on työntantajamalli. Tällöin vaikeavammaisen henkilö valitsee itse avustajansa ja toimii avustajansa työntantajana. Vammaisen henkilö on asiakassuhteessa Salon kaupunkiin ja työntantajan roolissa henkilökohtaiseen avustajaansa nähden. Työntantaja vastaa työntekijänsä palkan maksusta oikean suuruisena oikeaan aikaan, työaikalain noudattamisesta, lakisääteisten vakuutusten ja työterveyshuoltosopimusten laatimisesta sekä siitä, että työnteolle on hyvät edellytykset. Salon kaupunki tarjoaa henkilökohtaisen avustajan työntantajalle Avustajakeskuksen tuottaman tuettu työsuhde -palvelun. Tällöin avustajakeskus huolehtii, että työntantajan velvoitteet tulevat hoidetuiksi.

Henkilökohtaista apua on mahdollista järjestää myös hankkimalla palveluita yksityiseltä palvelun tuottajalta. Ostopalvelumallissa sosiaalityöntekijä kirjoittaa asiakaskohtaisen maksusitoumuksen palveluntuottajalle henkilökohtaisesta avusta. Avustaja on tässä tapauksessa työsuhteessa ostopalveluita toteuttavaan yritykseen. Avustettava henkilö on ostopalvelumallissa asiakkaan asemassa. Palveluseteli ei ole käytössä Salossa vielä vuonna 2020.

Henkilökohtainen apu on asiakkaalle maksuton palvelu (asiakasmaksulaki 4 §).

1.3 Palveluasumisen järjestäminen

Palveluasumista järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään henkilöä, joka vammansa tai sairautensa vuoksi tarvitsee toisen henkilön apua päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa jatkuvaluontoisesti, vuorokauden eri aikoina tai muutoin erityisen runsaasti (vammaispalveluasetus 11 §). Vammaispalvelulain mukaan kunnan on järjestettävä vaikeavammaiselle henkilölle palveluasuminen, jos vaikeavammaisen henkilön riittävä huolenpito voidaan turvata avohuollon toimenpitein.

Palveluasumiseen kuuluu asunto, sekä asumiseen liittyvät palvelut, jotka ovat välttämättömiä asukkaalle jokapäiväiselle suoriutumiselle. Palveluasuminen voidaan toteuttaa järjestöjen tai yksityisten palveluntuottajien ylläpitämissä tai kaupungin omissa asumisyksiköissä.

Palveluasumista voidaan järjestää myös henkilön omassa asunnossa esim. henkilökohtaisen avustajan, omaishoidon tuen ja kotipalvelun avulla. Asiakas vastaa itse mm. ravintomenoista, vuokrasta sekä henkilökohtaisesta ja kodin puhtaudesta aiheutuvista menoista. Palveluasumiseen liittyvät erityispalvelut ovat vaikeavammaiselle henkilölle maksuttomia (asiakasmaksulaki 4 §). Maksuttomia palveluja ovat esimerkiksi kotihoito (myös kotisairaanhoido) ja kotipalvelun tukipalvelut kuten kylvetys- ja siivouspalvelut sekä turvapuhelin.

Palveluasumisen järjestämistapa arvioidaan palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä, jonka jälkeen tehdään päätös sopivasta palveluasumismuodosta.

1.4 Asunnon muutostyöt

Vammaispalvelulain mukaiset välttämättömät asunnon muutostyöt on tarkoitettu vaikeavammaiselle henkilölle, jolle sairauden tai vamman vuoksi liikkuminen ja omatoiminen suoriutuminen vakituksessa asunnossa tuottavat erityisiä vaikeuksia. Asunnon muutostyöt korvataan ainoastaan, mikäli ne mahdollistavat asiakkaan omatoimista suoriutumista päivittäisistä toiminnoista ja ovat välttämättömiä asiakkaalle.

Vakituisen asunnon välttämättömien muutostöiden suunnittelu ja arviointi edellyttää, että asiakas hakee asunnon muutostöitä ennen töiden aloittamista. Sosiaalityöntekijä arvioi muutostöiden välttämättömyyden ja kustannusten kohtuullisuuden asiantuntijalausuntoja apuna käyttäen.

Liitteiksi asunnon muutostöitä koskevaan hakemukseen pyydetään tarpeen mukaan:

- asiantuntijalausunnot muutostyön tarpeellisuudesta ja tarkoituksenmukaisuudesta (esim. lääkäri, toimintaterapeutti)
- yksilöllinen suunnitelma. (esim. toimintaterapeutti, rakennusmestari)
- kustannusarvioita (esim. yrittäjät, kaupungin tarkastusinsinööri)
- kaupungin tarkastusinsinöörin arvio muutostöiden tarkoituksenmukaisuudesta ja kustannusarvion kohtuuhintaisuudesta.

Muutostöiden käytännön toteuttamisesta vastaa asiakas itse. Asiakas myös selvittää ja hankkii tarvittavat luvat ja suostumukset esim. taloyhtiöltä.

1.5 Asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet

Asuntoon kuuluvia välineitä ja laitteita korvataan vaikeavammaiselle henkilölle, jos hän vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee niitä selviytyäkseen kotona. Välineitä ja laitteita ovat esim. kiinteästi huoneistoon asennettavat nostolaitteet, porrashissi, tekstipuhelin sekä optiset hälytysjärjestelmät. Välineet ja laitteet korvataan vaikeavammaiselle kohtuuhintaisina kokonaan tai ne voidaan antaa korvauksetta vaikeavammaisen henkilön käytettäväksi.

Ennen päätöksen tekoa hankitaan

- riittävät asiantuntijalausunnat välineiden ja laitteiden tarpeellisuudesta ja tarkoituksenmukaisuudesta; esim. lääkäri, fysioterapeutti, toimintaterapeutti tai sosiaalityöntekijä
- kustannusarvio tai tarjous

1.6 Päivätoiminta

Vammaispalvelulain mukaista päivätoimintaa järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään 16 - 65 -vuotiasta työkyvyttöntä henkilöä, jolla vamman tai sairauden aiheuttaman erittäin vaikean toimintarajoitteen vuoksi ei ole edellytyksiä osallistua sosiaalihuoltolain (710/1982) 27 e §:ssä tarkoitettuun työtoimintaan ja jonka toimeentulo perustuu pääosin sairauden tai työkyvyttömyyden perusteella myönnettäviin etuuksiin (Vpl 8 b §).

Vammaisten henkilöiden päivätoimintaan kuuluu kodin ulkopuolella järjestettyä itsenäisessä elämässä selviytymistä tukevaa ja sosiaalista vuorovaikutusta edistävää toimintaa. Asiakkaiden toimintakyky ja palveluiden tarve sekä mahdollisuudet osallistua työ- tai päivätoimintaan arvioidaan palvelusuunnitelmaa tehtäessä.

Asiakasmaksulain 4 §:n mukaan vammaispalvelulain mukainen päivätoiminta on maksuton sosiaalipalvelu. Päivätoimintaan liittyviä kuljetuksia ja aterioita ei ole säädetty maksuttomiksi.

2. MUUT VAMMAISILLE TARKOITETUT PALVELUT JA TUKITOIMET

Kunta järjestää muut vammaisille tarkoitetut palvelut ja tukitoimet toimintasuunnitelman ja toimintaan varattujen määrärahojen puitteissa.

2.1 Sopeutumisvalmennus

Vammaispalveluasetus määrittelee sopeutumisvalmennuksen tavoitteeksi sosiaalisen toimintakyvyn säilyttämisen ja edistämisen. Sopeutumisvalmennusta myönnetään tapauskohtaisesti harkiten, mikäli henkilö ei voi saada palvelua muiden lakien perusteella.

Yksilöllisen sopeutumisvalmennuksen muotoja voivat olla mm.:

- viittomakielen opetus (puheterapeutin lausunto)
  - viittomien opetus (puheterapeutin lausunto)
- Em. opetukset voidaan tarpeen mukaan toteuttaa myös ryhmäopetuksena.
- asumisvalmennus vaikeavammaisille nuorille
  - neuropsykiatrinen valmennus
  - autismiohjaus
  - tukihenkilötoiminta

Sopeutumisvalmennuskurssien osallistumismaksuun voidaan myöntää avustusta kriisissä olevalle vammaiselle ja/tai hänen omaiselleen. Avustusta ei myönnetä lomatai virkistystoimintaan.

2.2 Päivittäisissä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavat välineet, koneet ja laitteet

Yksilöllisesti harkittuihin taloudellisiin tukitoimiin ja palveluihin voidaan erityisestä syystä myöntää avustusta, mikäli ko. toimenpiteet tai palvelut olennaisesti edistävät vammaisen omatoimista suoriutumista ja vähentävät muiden palveluiden tarvetta. Päätöksiä tehdään tapauskohtaisesti harkiten.

Väline, kone ja laite (ei autoon kuuluva)

Vaikeasti vammaiselle henkilölle voidaan myöntää 50 % avustusta omatoimista suoriutumista olennaisesti helpottavien koneiden tai laitteiden kohtuuhintaisista hankintakustannuksista tai myöntää ne käytettäväksi. Välinettä, konetta tai laitetta, joka on yleisesti talouksiin kuuluva, ei myönnetä vammaispalveluna.

Autoavustus

Autoavustuksen myöntämisen lähtökohtana on, että vamma aiheuttaa erityistä vaikeutta liikkumisessa ja auton katsotaan olevan vammaiselle välttämätön päivittäisistä toiminnoista suoriutumisissa. Harkinnanvaraiset autoavustukset kohdennetaan ensisijaisesti vaikeavammaisille, joille auto on välttämätön työn tai opiskelun vuoksi.

Autoavustus myönnetään yleensä vain kerran ja vammautumisen jälkeen tapahtuvaan ensimmäisen auton hankintaan. Korvauksena suoritetaan puolet auton hankkimisesta aiheutuneista todellisista kustannuksista, pääsääntöisesti enintään 5.000 €. Hakijalla tulee olla myönteinen päätös autoveron palautukseen. Vähennyksinä otetaan huomioon autoveronpalautus, vanhasta autosta saatava hyvitys ja muu mahdollinen tuki. Tapauskohtaisesti harkiten voidaan tarvittaessa myöntää avustusta useamminkin.

Autoon kuuluvat välineet ja laitteet

Vammaisen henkilö voi tarvita apuvälineitä ja laitteita, mm. käsihallintalaitteet tai autoon tehtävät vamman edellyttämät välttämättömät muutostyöt. Em. laitteiden siirtokustannukset tai uusien laitteiden kustannukset myönnetään vain, mikäli auton vaihtaminen on välttämätön vamman takia. Apuvälineiden ja laitteiden erityistarve tulee osoittaa hakemukseen liitettävien asiantuntijalausunnoin. Asiakas hankkii tarjoukset tarvittavista välineistä ja laitteista.

2.3 Ylimääräiset vaatekustannukset

Vammaispalvelulain mukaisia ylimääräisiä vaatekustannuksia ovat ne, jotka johtuvat vamman tai sairauden aiheuttamasta vaatteiden tavanomaista suuremmasta kulumisesta tai siitä, että henkilö ei vammansa vuoksi voi käyttää valmiina ostettavia vaatteita tai jalkineita, eikä saa muutoin avustusta ylimääräisiin vaatekuluihinsa.

2.4 Ylimääräiset erityisravintokustannukset

Vammaiselle henkilölle voidaan korvata ylimääräiset kustannukset, jotka aiheutuvat erityisravinnosta tai erityisravintovalmisteista, joita henkilö joutuu käyttämään pitkäaikaisesti ja säännöllisesti. Korvauksen edellytyksenä on yksityiskohtainen lääketieteellinen selvitys siitä, että vamma tai sairaus välttämättä edellyttää erityisravinnon tai -valmisteen käyttöä. Vammaispalveluna korvausta voidaan suorittaa vain siinä tapauksessa, että ensisijaiset tukimuodot (lähinnä Kelan etuudet) on ensin selvitetty.

2.5 Muut tarpeelliset palvelut

Muuna tarpeellisena palveluna voidaan vammaispalvelulain nojalla järjestää kaikki ne välttämättömät palvelut, joita vammaisen henkilö ei saa riittävästi ja hänelle sopivana muun lain nojalla.